

1 (37) 2007

перспективи

Південноукраїнський державний
педагогічний університет
ім. К.Д. Ушинського

Одеський національний
політехнічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ 1 (37)' 2007
Серія: філософія, історія, соціологія, політологія
Виходить щоквартально

*Друковані матеріали
виражають позицію
автора, яка не завжди
поділяється редакційною
колегією.*

*Передрук матеріалів
здійснюється за умови
обов'язкового посилання на
"Перспективи".
Рукописи не
повертаються.*

*Друкується з 1996 року.
Виходить чотири рази на
рік.
Зареєстрований 18.11.96
року, свідоцтво серії ОД №
382.
Журнал є фаховим з
філософії, соціології,
політології та історії
згідно переліку наукових
видань України № 5,8,9.*

*Журнал підписано до друку
за рішенням вченої ради
Південноукраїнського
державного педагогічного
університету (м. Одеса)
ім. К.Д. Ушинського
Протокол
№ 4 від 27.11.08 р.*

Редакція

Кавалеров Анатолій Іванович, головний редактор
Місуно Аркадій Васильович, відповідальний редактор
Редакційна колегія серії

Балабасва Зінаїда Василівна, д-р філософ. наук
Дмитрієва М.С., д-р філософ. наук
Добролюбський Андрій Олегович, д-р істор. наук
Івакін Олексій Аркадійович, д-р філософ. наук
Кавалеров Анатолій Іванович, акад. УАПН і АІН, д-р
філософ. наук
Кормич Людмила Іванівна, акад. УАПН, д-р істор. наук
Лебеденко Олександр Михайлович, д-р істор. наук
Малахов Валерій Павлович, чл.-кор. АПН, д-р техн. наук
Михальченко Микола Іванович, чл.-кор. НАН України,
президент УАПН, д-р філософ. наук
Місуно Аркадій Васильович, акад. УАПН і МАОІ, д-р
філософ. наук
Мокляк Микола Миколайович, акад. УАПН, д-р філософ.
наук
Наумкіна Світлана Михайлівна, акад. УАПН, д-р політ. наук
Подшивалкіна Валентина Іванівна, д-р соціол. наук
Пунченко Олег Петрович, д-р філософ. наук
Скрипник Микола Онисимович, д-р істор. наук
Стьопін Анатолій Опанасович, д-р істор. наук
Уйюмов Авенір Іванович, д-р філософ. наук
Усов Анатолій Васильович, д-р техн. наук
Чебикін Олексій Якович, акад. АПН України, доктор псих.
наук
Шелест Дмитро Сергійович, д-р істор. наук

Одеса, 2007

© Арабаджі Д.В., 2006

Арабаджі Д.В. – аспірант філософського факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

УДК: 302.222.3+153

ВИЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ АТРИБУТИВНИХ СИСТЕМНИХ ПАРАМЕТРІВ СИМВОЛУ В ТРАКТУВАННІ СТАРОХРИСТИЯНСЬКОГО БОГОСЛІВ'Я

У статті ставиться і вирішується проблема можливості порівняльного підходу до наукової і богословської парадигм. Визначаються деякі атрибутивні системні параметри категорії «символ» в трактуванні старохристиянського богослів'я, а також пропонується їх запис на мові тернарного опису.

В статье ставится и решается проблема возможности сравнительного подхода к научной и богословской парадигмам. Определяются некоторые атрибутивные системные параметры категории «символ» в трактовке древнехристианского богословия, а также предлагается их запись на языке тернарного описания.

The problem of possibility of comparative approach at scientific and theology paradigms sets and decided in this article. Also such attributive system parameters of the category "symbol" in the interpretation of Old Christian Theology are determinate (definite). Author proposes record of it on ternary description language.

При аналізі і зіставленні категорій наукової і богословської парадигм виявляються цілком певні методологічні проблеми, які можуть бути зведені до чотирьох основних.

Перша з них полягає в тому, що будь-який феномен є виразник всіх інших феноменів даної парадигми, тісно переплетений з ними і з'ясовний з них. Це означає, що будь-який феномен слід розглядати у зв'язку з іншими феноменами парадигми, тобто як виразник цілого. Отже, дослідження вимагає такої методології, яка розгляне феномен, що цікавить нас, як органічний.

Друга проблема – зіставлення феноменів, що належать різним парадигмам. Т. Кун говорить про неможливість зіставлення різних парадигм.

Мостом, що дозволяє подолати межпарадигмальне середостіння, може з'явитися формалізація феномена, що цікавить нас. Здавалося б, проблема вирішена, але в нашому випадку гра йде на полі гуманітарної сфери знань. І тут є третя трудність, що полягає у формалізації гуманітарного знання: традиційний математичний апарат в даному випадку не застосовний.

Четверта трудність полягає в пошуку самого апарату, який би міг служити аналогом математики для гуманітарної сфери знання.

Для проведення порівняльного аналізу категорії «символ» богослів'я і науки нам необхідно подолати вказані проблеми. Література, в якій розкриваються деталі специфіки розуміння символу достатньо широка. Тут і старохристиянські першоджерела: Климент Олександрійський «Стромати» [4], Григорій Палама «Тріади в захист священнобезмовствующих» [2], Максим Исповедник «Богословські і аскетичні трактати» [11], Сімеон Новий Богослов «Божественні гімни» [14]; тут і сучасні дослідження: Леві-Брюль «Надприродне в первісному мисленні» [6], А.Ф. Лосев «Нариси античного символізму і міфології» [9], В.Н. Лосський «Нарис містичного богослів'я східної церкви» [10]. Проте пропонована література не йде шляхом логико-системного аналізу, а лише цей шлях допоможе вирішити поставлені вище проблеми. Пояснимо нашу ідею. Можна з упевненістю стверджувати, що в даний час починають складатися дві методології наукового пізнання, взаємно доповнюючи одна іншу: традиційна методологія науки і порівняно нова системна методологія. Традиційній методології науки притаманне переважно аналітичний індуктивний підхід до вивчення об'єктів світу, тоді як системна методологія використовує системний підхід. Застосування системної методології виявляється значущим для досягнення поставленої нами мети. Загальна теорія систем вирішує першу проблему з чотирьох поставлених.

Для вказаних проблем ефективно задіювати параметричну теорію систем, засновану професором А.І. Уйомовим. Підстави для цього є: описуючи яку-небудь категорію, ми отримуємо якусь модель, будь-яка ж модель є система. Значить, застосовна параметрична теорія систем.

Символ, як мовилося вище, є системою, причому у цієї системи «існують такі властивості, які співвідносяться з будь-якою системою. Наприклад, чи візьмемо ми небо, число π , атом або симфонію Бетховена і їх розглядатимемо як системи, має сенс запитати, чи однорідні елементи цих систем чи

ні, чи можна приєднати до цих систем нові елементи або ж виключити деякі з них і так далі. Однорідність або неоднорідність елементів системи, постійність числа елементів або їх мінливість – такі приклади атрибутивних системних параметрів» [15: 151]. Системно-параметричний метод дозволить проаналізувати розуміння вибраної категорії в рамках кожної з даних парадигм, спираючись на системно-параметричний аналіз (атрибутивні системні параметри).

Формалізація отриманих результатів стає можливою завдяки мові тернарного опису. Ця мова дозволяє вирішити третю і четверту проблему.

Мова тернарного опису (МТО) і системно-параметричний аналіз (реляційні системні параметри) дає можливість зіставити розуміння вибраної категорії як одиниці різних парадигм, тобто вирішити другу проблему з поставлених.

Отже, параметрична теорія систем вирішує поставлені вище проблеми і допомагає зіставити категорії наукової і богословської парадигм. У зв'язку з вище сказаним можливо виділити наступні цілі: (1) визначити атрибутивні системні параметри для категорії символ в трактуванні старохристиянського богослів'я; (2) дати формальний запис розглянутих категорій на мові тернарного опису.

Символ – антиномічна категорія: відношення між речами, що входять в його тіло, мислиться як незлитий і нероздільний зв'язок¹. Це означає, що символ, як єдинороздільну цілісність, складають протилежності. Логіко-системний аналіз антиномічних атрибутивних системних параметрів ми виносимо за межі цієї статті. Де ж атрибутивні системні параметри не вимагають розкладання тіла символу на тезу і антитезис, там необхідний аналіз неантиномічних атрибутивних системних параметрів. Їх логіко-системний аналіз пропонується в цій статті.

Завершеність по субстрату. Елементи тіла символу утворюють зв'язний список. Природно, якщо в систему, утворюючу конкретний символ, буде додано один або декілька нових елементів, то символ перестане бути самим собою. Це означає, що конкретний символ володіє властивістю завершеності по субстрату. Наприклад, Світ у Діонісія Олександрійського є нехаотичне щеплення атомів, як це стверджував, наприклад, Епікур, а продуманий і гармонічно влаштований організм, де кожний елемент підтримується своїм Творцем. Бог і світ тут не роздільні, як, наприклад, у Епікура (його боги не приймають участі у виникненні світу і людини, у керуванні Всесвітом і перебувають у стані спокою). За Діонісієм Творець світу безпосередньо приймає участь у долі свого творіння. Такий підхід розкриває символізм світу, як теофанії, а тому світ – символ Бога і не додати і не відняти – ні Бога, ні світ – без руйнування цього символу тут нічого не можна.

Вказана властивість завершеності по субстрату для системи може бути формалізована слідуючим чином [16: 123]:

$$\begin{aligned} \text{Субстратно_завершена_система} = \\ =_{df} [(iA)\{\{([ia(*iA)])t\} \bullet \{([ia(*i\overset{\Delta}{A})])N\}\}] \end{aligned} \quad (1)$$

Формальний запис визначення символу наступний:

$$((iA)ia)Symbol_p =_{df} [([iA)ia]\{\{([a(*i\overset{\Delta}{A}')]ia')t\}\}] \quad (2)$$

Підставимо у формулу (1) визначення символу, після чого отримаємо:

$$\begin{aligned} ((iA)ia)Symbol_p(\text{субстратно_завершена_система}) = \\ [([iA)ia]\{\{([ia(*i\overset{\Delta}{A}')]ia')t\} \bullet \{([ia(*i\overset{\Delta}{A})])N\}\}] \end{aligned} \quad (3)$$

де, iA –любий об'єкт;

ia – доступність безпосередньому спогляданню;

¹ Принцип вказаної антиномічності підтримується багатьма дослідниками: [13: 223; 5: 118; 12: 293, 296; 17: 143-165; 9: 860-873; 3: 275-321; 10: 60; 8: 12; 7: 63-79].

$i\check{A}'$ - під об'єкт об'єкта відмінного від об'єкту iA ;
 ia' - недоступність безпосередньому спогляданню;
 $иа (* i\check{A}')$ - системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $i\check{A}'$;
 t - незлитний и нероздільний зв'язок;
 $иа (* iA)$ - реалізуємість реляційної структури на надоб'єкті;
 N - знак заперечення.

Остання формула (3) – формальний запис символу, як субстратно завершеної системи.

Завершеність по структурі. У символі, незалежно від контексту, речі завжди знаходяться відносно незлитого і нероздільного зв'язку. Додавання до цього зв'язку який-небудь інший приводить до руйнування символу. Це означає неможливість реалізації яких-небудь інших відносин (окрім вказаних) на даному субстраті, а тому символ є структурно завершеною системою, що формалізується таким чином:

$$\text{Структурно_завершена_система} = \underset{df}{[(iA)\{\{([иа(*iA)])t\} \bullet \{иа(*iA)\}N\}]} \quad (4)$$

Підставляємо в останню формулу формальний запис визначення символу (2):

$$\begin{aligned} ((iA)иа)Symbol_p(\text{структурно_завершена_система}) = \\ = [[(iA)иа)\{\{([иа(*i\check{A}')]ia')t\} \bullet \{иа(*iA)\}N\}] \end{aligned} \quad (5)$$

де, iA – любий об'єкт;
 $иа$ – доступність безпосередньому спогляданню;
 $i\check{A}'$ - підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту iA ;
 ia' - недоступність безпосередньому спогляданню;
 $иа (* i\check{A}')$ – якесь відношення, що не реалізується на підоб'єкті $i\check{A}'$;
 t - незлитний и нероздільний зв'язок;
 $иа (* iA)$ – деяка надструктура, що реалізується на будь-якому об'єкті;
 N – знак заперечення.

Формула (5) виражає формальний запис символу як структурно завершеної системи.

Іманентність. Іманентні системи мають таке системоутворююче відношення, яке охоплює елементи тільки даної системи. У неіманентній системі системоутворююче відношення, навпаки, охоплює також речі, що виходять за рамки даної системи [16: 59]. Якщо ми розглянемо конкретний символ, то легко можна відмітити, що він охоплює і елементи, що виходять за рамки його тіла. Так, наприклад, ікона і її прототип припускає відношення до Бога, що підтримує цей взаємозв'язок. Священик символізує Христа, але сам взаємозв'язок визначається відношенням до Бога, без якої його служіння позбавляється сенсу. Вечірнє богослужіння символічно являє собою історичні часи до приходу Спасителя, але визначається своїм відношенням знову ж таки до Творця, без якого саме по собі воно втратить сенс. У енергійній природі Творця бере початок Світ, його ідеальна, божественна сторона, що іменується передвічною радою або логосами про світ. Бог передвічно мислив світ, мав про нього задум, але задум здійснюється вже не в Бозі, а Богом. Іоанн Дамаськін говорить, що Бог творить думкою, і ця думка стає справою, але сама справа є виходження ідеї кожної речі і відображення її в деякій праматерії, абсолютно без'якісної і безформної і тому вона не піддається ніякому визначенню, але створеною Богом. Таким чином, кожна річ отримує своє буття в певний час, «згідно з Його вічною волею, сполученою з бажанням думкою» [10: 73]. У богомисленні грецьких батьків логоси або ідеї «ототожнюються з волею або воліннями» [10: 73]. Отже, Бог і все Їм створене зв'язані живим зв'язком. Виходячи з цього, можна укласти, що символ є неіманентною системою. Записуємо визначення неіманентної системи:

$$\text{Неіманентна_система} =_{df} [(iA)\{([a(*iA \bullet i\dot{A}))]t\}] \quad (6)$$

Підставляємо у визначення неіманентної системи формалізований запис визначення символу:

$$\begin{aligned} ((iA)ua)Symbol_p(\text{неіманентна_система}) = \\ = [[(iA)ua]\{([ua(*i\dot{A} \bullet i\dot{A}')]t\}] \end{aligned} \quad (7)$$

де, iA – любой об'єкт;

ua – доступність безпосередньому спогляданню;

$i\dot{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту iA ;

ua' – недоступність безпосередньому спогляданню;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$ua(*i\dot{A} \bullet i\dot{A}')$ – системоутворююче відношення, що реалізується на субстраті, що виходить за рамки системи, тобто той, що включає до себе її диспарат $i\dot{A}$.

Формула (7) – формальний запис символу як неіманентної системи.

Мінімальність. Система є мінімальною, якщо з неї неможливо видалити жодного елементу [16: 60]. Якщо з тіла конкретного символу, за принципом відмінності, складових його елементів, буде видалений хоч би один з них, то символ втратить свій сенс. Так само і за принципом тотожності елементів, що входять в тіло символу, неможливо нічого видалити. Отже, символ – мінімальна система.

$$\begin{aligned} \text{Мінімальна_система} = \\ =_{df} [(iA)\{([ua(*iA)]t) \bullet ([ua(*[(A)iA]))N\} \}] \end{aligned} \quad (8)$$

Підставимо у визначення мінімальної системи формальний запис визначення символу:

$$\begin{aligned} ((iA)ua)Symbol_p(\text{мінімальна_система}) = \\ = [[(iA)ua]\{([ua(*i\dot{A}')]t) \bullet ([ua(*[(A)iA]))N\} \}] \end{aligned} \quad (9)$$

де, iA – любой об'єкт;

ua – доступність безпосередньому спогляданню;

$i\dot{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту iA ;

ua' – недоступність безпосередньому спогляданню;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$ua(*[(A)iA])$ – системоутворююче відношення, що реалізується на любому підоб'єкті;

N – знак заперечення.

Остання формула представляє формальний запис символу як мінімальної системи.

Стаціонарність. Символ є системою стаціонарною [16: 63], оскільки, при заміні в субстраті його концепт зберігається. Дійсно, якщо перед нами «Трійця» великого іконописця Андрія Рубльова, то концепт цього символу указує на взаємозв'язок образу Трійці і Прототипу. У разі заміни оригіналу репродукцією взаємозв'язок образу і прототипу все ж таки зберігається, оскільки репродукція так само в повноті виявляє Прототип. Саме завдяки властивості стаціонарності стає можливим здійснювати Літургію на Престолі в безлічі храмів: один престол може замінювати інший, зв'язок же при цьому з Престолом Небесним зберігається. Таким чином, можна укласти, що символ є стаціонарною системою. Відповідно до визначення можна записати наступну формулу стаціонарної системи:

$$\begin{aligned} \text{Стаціонарна_система} = \\ =_{df} [(\iota A) \{ \{ ([\iota a(*\iota A)]) t \} \bullet (\iota a(*\overset{\circ}{A})) \}] \end{aligned} \quad (10)$$

Підставимо у формулу (10) формальний запис визначення символу:

$$\begin{aligned} ((\iota A)\iota a) \text{Symbol}_p(\text{стаціонарна_система}) = \\ = [[(\iota A)\iota a] \{ \{ ([\iota a(*\check{\iota A}')]) \iota a' \} t \} \bullet \{ [\iota a(*\overset{\circ}{A})] \}] \end{aligned} \quad (11)$$

де, ιA – любий об'єкт;

ιa – доступність безпосередньому спогляданню;

$\iota \check{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту ιA ;

$\iota a'$ – недоступність безпосередньому спогляданню;

$\iota a(*\iota \check{A}')$ – системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $\iota \check{A}'$;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$\iota a(*\overset{\circ}{A})$ – системоутворююче відношення, що реалізується на диспараті.

Остання формула представляє формалізований запис символу як стаціонарної системи.

Стабільність. Стабільні системи допускають зміну структури системи без руйнування системи в цілому [16: 63]. Структуру нашої системи – символу – складає незлитий і нероздільний зв'язок. Заміна цієї структури на яку-небудь іншу структуру, природно приведе до руйнування нашої системи. Отже, символ є нестабільною системою. Нестабільна система описується наступною формулою:

$$\begin{aligned} \text{Нестабільна_система} = \\ =_{df} [(\iota A) \{ \{ ([\iota a(*\iota A)]) t \} \bullet ([[(A)\iota a'] (*\iota A)]) t \} N \}] \end{aligned} \quad (12)$$

Підставимо у формулу (12) наше формалізоване визначення символу, після чого отримаємо:

$$\begin{aligned} ((\iota A)\iota a) \text{Symbol}_p(\text{нестабільна_система}) = \\ = [[(\iota A)\iota a] \{ \{ ([\iota a(*\check{\iota A}')]) \iota a' \} t \} \bullet \{ ([[(A)\iota a'] (*\check{\iota A}')]) \iota a' \} t \} \end{aligned} \quad (13)$$

де, ιA – любий об'єкт;

ιa – доступність безпосередньому спогляданню;

$\iota \check{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту ιA ;

$\iota a'$ – недоступність безпосередньому спогляданню;

$\iota a(*\iota \check{A}')$ – системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $\iota \check{A}'$;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$[(A)\iota a'] (*\iota \check{A}')$ – любе відношення, відмінне від ιa , на субстраті $\iota \check{A}'$;

N – знак заперечення.

Формула (13) є формалізований запис символу як системи нестабільної.

Надійність. Якщо в досліджуваній нами системі – символі – видалити всі елементи окрім одного, то символ, як система знищується. Це означає, що символ є невсецілонадійною системою [16: 64]. невсецілонадійна система за визначенням формально записується таким чином:

$$\begin{aligned} \text{Невсецілонадійна_система} = \\ =_{df} [(\iota A) \{ \{ ([\iota a(*\iota A)]) t \} \bullet \{ ([\iota a(*[(A)\iota \check{A}'])]) N \} \}] \end{aligned} \quad (14)$$

Підставимо в останню формулу запис визначення символу:

$$\begin{aligned} \text{Symbol}_p(\text{невсецілонадійна_система}) = \\ = [[(\iota A)\iota a]\{(([\iota a(*\tilde{A}'))]\iota a')t\} \bullet \{\iota a(*[(A)\tilde{A}])N\}] \end{aligned} \quad (15)$$

де, ιA –любий об'єкт;

ιa – доступність безпосередньому спогляданню;

$\iota \tilde{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту ιA ;

$\iota a'$ – недоступність безпосередньому спогляданню;

$\iota a(*\iota \tilde{A}')$ – системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $\iota \tilde{A}'$;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$\iota a(*[(A)\iota \tilde{A}])$ – реляційна структура, реалізується на будь-якому підоб'єкті системи.

Остання формула представляє запис символу як невсецілонадійної системи.

Регенеративність. Символ слід прийняти як систему регенеративну, оскільки богослів'я має в своєму розпорядженні факти, що свідчать про здатність символу до відновлення. На мові богослів'я це відновлення іменується оновленням. Оновлюватися можуть речі самі різні, наприклад, ікони, фрески, цілі будівлі – храми. Про факти оновлення (зцілення) людини, так само є достатні відомості: оновлюються уражені хворобою органи і організм в цілому, наприклад, у разі хвороби раком [1].

Символ, як система, здатний відновлювати свої елементи не самостійно, а лише за допомогою іншої системи, вищого статусу – Бога, а тому символ є зовнішньорегенеративна система по елементах. Ми не формалізуємо символ як зовнішньорегенеративну систему «у зв'язку з труднощами формалізації поняття «регенерація». Тут потрібна велика технічна робота» [16: 130].

Варіативність. Символ неваріативна система відповідно до визначення: «Неваріативними ми називатимемо системи, будь-яке відношення в яких тотожно системоутворюючому, тобто що володіє властивістю t . У варіативних системах, навпаки, мають місце не тільки системоутворюючі, а інші, несистемоутворюючі відносини – що не володіють властивістю t » [15: 175].

$$\begin{aligned} \text{Неваріативна_система} = \\ =_{df} [(\iota A)\{(([\iota a(*\iota A)])t\} \bullet \{[(A(*\iota A))]\Rightarrow \iota a\}}] \end{aligned} \quad (16)$$

Підставимо у визначення неваріативної системи формальний запис визначення символу:

$$\begin{aligned} \text{Symbol}_p(\text{неваріативна_система}) = \\ = [[(\iota A)\iota a]\{(([\iota a(*\tilde{A}'))]\iota a')t\} \bullet \{[(A(*\iota A))]\Rightarrow \iota a\}}] \end{aligned} \quad (17)$$

де, ιA –любий об'єкт;

ιa – доступність безпосередньому спогляданню;

$\iota \tilde{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту ιA ;

$\iota a'$ – недоступність безпосередньому спогляданню;

$\iota a(*\iota \tilde{A}')$ – системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $\iota \tilde{A}'$;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$[A(*\iota A)] \Rightarrow \iota a$ – будь-яке відношення, що реалізується на системі ιA , є системоутворюючим.

Формула (17) представляє формальний запис символу як неваріативної системи.

Унікальність. У унікальній по субстрату системі системоутворююче відношення реалізується тільки на даних елементах (субстраті), а в неунікальній воно може реалізуватися на різних субстратах [16: 67]. Очевидно, що символ реалізується на різних субстратах, утворюючи нові символи, виявляючи нові зв'язки. Звідси ясно – символ неунікальна система. Запишемо формальне визначення неунікальної системи:

$$\begin{aligned} \text{Неунікальна_система} = \\ =_{df} [(\iota A)\{(([\iota a(*\iota A)])t\} \bullet ([\iota a(*\iota A')])\}}] \end{aligned} \quad (18)$$

Підставимо в (18) формальний запис визначення символу:

$$\begin{aligned} \text{Symbol}_p(\text{неунікальна_система}) = \\ = [[(\iota A)\iota a]\{([(\iota a(*\tilde{\iota A}'))\iota a')t\} \bullet ([\iota a(*\tilde{\iota A}'))\}] \end{aligned} \quad (19)$$

де, ιA –любий об'єкт;

ιa – доступність безпосередньому спогляданню;

$\iota \tilde{A}'$ – підоб'єкт об'єкта відмінного від об'єкту ιA ;

$\iota a'$ – недоступність безпосередньому спогляданню;

$\iota a(*\tilde{\iota A}')$ – системоутворююче відношення, що не реалізується на підоб'єкті $\iota \tilde{A}'$;

t – незлитний и нероздільний зв'язок;

$\iota a(*\tilde{\iota A}')$ – системоутворююче відношення, що реалізується на субстраті $\iota A'$.

Формула (19) представляє формальний запис символу як неунікальної системи.

Отже, системні параметри, що характеризують розуміння символу в старохристиянському богослів'ї, опинилися наступні: субстратно завершена система, структурно завершена система, неіманентна система, мінімальна система, стаціонарна система, нестабільна система, невсецілонадійна система, зовнішньорегенеративна система, неваріативна система і неунікальна система. Всього одинадцять неантиномічних системних параметрів. Паралельно були записані формули на МТО для встановлених параметрів. Отримані в ході дослідження дані можуть бути надалі використані при аналізі богословської і наукової парадигм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глас тихий. Божии знамения нашего времени / [отв. ред. А. Г. Воробьева]; Материалы комиссии по описанию чудесных знамений, происходящих в Русской Православной Церкви. – М.: Паломник, 2000. – 480 с.
2. Григорий Палама. Триады в защиту священнобезмолвствующих. – М., 1995.
3. Керн (Киприан), архимандрит. Антропология Св. Григория Паламы. – М.: Паломник, 1996. – 452 с.
4. Климент Александрийский. Строматы. – СПб., «Издательство Олега Абышко», 2003. – 544 с.
5. Климов О., священник. Опыт безмолвия. Человек в мирозерцании византийских исихастов. СПб: Алетейя, 2001. – 285 с.
6. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении. – М.: Педагогика-Пресс, 1999. – 608 с.
7. Лепяхин В. В. Икона и иконичность. – СПб., 2002. – 400 с.
8. Лескин Д., священник. Спор об Имени Божием: Философия имени в России в контексте афонских событий 1910-х гг. – СПб.: Алетейя, 2004. – 368 с.
9. Лосев А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии. – М.: Мысль, 1993. – 960 с.
10. Лосский В. Н. Очерки мистического богословия. Догматическое богословие. – М., 1991. – 288 с.
11. Максим Исповедник. Богословские и аскетические трактаты. – М.: Мартис, 1993. – 354 с.
12. Мейендорф И. протопресвитер. Жизнь и труды св. Григория Паламы: Введение в изучение. – СПб.: Византиноведение, 1997. – 480 с.
13. Романенко Ю. М. Бытие и естество: Онтология и метафизика как типы философского знания. – СПб.: Алетейя, 2003. – 784 с.
14. Симеон Новый Богослов. Творения в 3 томах. Т. 3. Божественные гимны. – Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1993. – 78 с.
15. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем. – М.: «Мысль», 1978. – 272 с.
16. Уемов А., Сараева И., Цофнас А. Общая теория систем для гуманитариев. – Wydawnictwo Uniwersytetu Rediviva, 2001. – 276 с.
17. Флоренский П. А., священник. Столп и утверждение истины: Опыт православной теодицеи в двенадцати письмах. – М.: Лепта, 2002. – 814 с.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2008 р.